

JACEK BISKUPSKI

Wyższa Szkoła Kadr Menadżerskich w Koninie

ORCID 0000-0002-9209-4061

KSIĄDZ MIECZYŚLAW JÓZEF KUZNOWICZ SJ (1874-1945) – WYCHOWAWCA MŁODZIEŻY I KRZEWICIEL TRZEŹWOŚCI

WSTĘP

Celem niniejszego opracowania jest próba przybliżenia sylwetki pochodzącego z Lichenia ks. Mieczysława Kuznowicza – jezuitę. Ten wybitny wychowawca tysięcy młodzieży, swoją postawą, autorytetem i zaangażowaniem w pracę wychowawczą i trzeźwością wywarł ogromny wpływ na kształtowanie charakteru młodych ludzi wywodzących się z różnych warstw społecznych w czasach zaborów i w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Bohaterowi poniższych rozważań poświęcono już nieco uwagi. Przykładem mogą być opracowania Jerzego Mólki¹ czy też Tadeusza Dalewskiego². Niestety brakuje w nich istotnych informacji dotyczących pracy z młodzieżą w zakresie promowania trzeźwości od alkoholu. Ten obszar działalności ks. Kuznowicza pojawia się w małym stopniu, w badaniach Izabeli Krasieńskiej³. W tym też względzie niniejszy artykuł stanowi próbę uzupełnienia informacji dotyczących wychowania bezalkoholowego młodzieży przez jezuitę.

Warto przy tej okazji wspomnieć, że duchowni, a szczególnie księża katolicy, już od początku powstania ruchu abstynenckiego w Polsce, aktywnie włączali się w propagowanie trzeźwości i kreowanie odpowiednich koncepcji wychowawczych. Jednym z pierwszych, którzy podjęli wyzwanie walki z alkoholizmem był ks. Jan Alojzy Ficek, proboszcz z Piekar Śląskich. W akcję tę włączali się także inni księża pracujący w parafiach Górnego Śląska w XIX wieku. Działania w kwestii zapobiegania alkoholizmowi były konieczne ze względu na szerzące się wówczas pijaństwo, szczególnie widoczne na Śląsku. Aby temu zaradzić, ks. Ficek najpierw zgromadził dane statystyczne ukazujące skalę problemu w Piekarach i okolicznych parafiach, a następnie rozpoczął publiczną modlitwę za wstawieniem Matki Bożej Piekarskiej w intencji trzeźwości. Jednocześnie dążył do zinstytucjonalizowania akcji trzeźwościowej⁴. Jego płomienne kazania

¹ J. Mólka, *Ks. Mieczysław Kuznowicz wychowawca młodzieży*, Kraków 2016.

² T. Dalewski *O. Kuznowicz przyjaciel młodzieży*, Kraków 1947.

³ I. Krasieńska, *Abstinence in the educational activity and ideas of Father Mieczysław Kuznowicz (1874-1945)*, „Human Studies. Series of Pedagogy” 2016, nr 2, s. 111-122.

⁴ E. Sukiennik, *Prasa katolicka na Górnym Śląsku w służbie krucjaty trzeźwości w połowie XIX wieku*, „Saeculum Christianum” 2010, t. 17, nr 2, s. 165-179.

i osobisty przykład doprowadziły wówczas do powstania bractw trzeźwości, najpierw w Piekarach Śląskich (2 lutego 1844), a następnie w parafiach dekanatu bytomskiego. Ruch trzeźwości zainicjowany przez ks. Jana Ficka spowodował, że blisko 200 wiernych zapisało się do 16 parafialnych bractw promujących wstrzemięźliwość od alkoholu⁵.

W okresie międzywojennym polscy księża angażowali się w sprawy narodowe⁶ i kontynuowali działalność trzeźwościową rozpoczętą przez ks. J. Ficka. Byli to m.in.: Prymas August Hlond, ks. Kazimierz Niesiołowski, ks. Włodzimierz Padacz, ks. Tadeusz Gałdyński czy bohater niniejszych rozważań – ks. Mieczysław Kuznowicz. Trzeba jednak nadmienić, że działacze wywodzących się ze stanu duchownego, zajmujących się problematyką trzeźwościową w Drugiej Rzeczypospolitej było znacznie więcej⁷, jednakże ich aktywność miała przede wszystkim charakter lokalny.

DROGA DO KAPLAŃSTWA

O samym dzieciństwie Mieczysława wiadomo niewiele. Urodził się 15 stycznia 1874 r. w Licheniu k. Konina, jako syn Wincentego i Józefy z Rachubińskich. Faktem jest, że około roku 1880 rodzina Kuznowiczów przeprowadziła się do Częstochowy, gdzie utrzymywała się z prowadzenia cukierni. W wieku ośmiu lat Mieczysław stracił matkę, która zmarła w roku 1882⁸. Drogę edukacyjną rozpoczął w częstochowskim męskim progimnazjum rządowym, które od roku 1885 działało jako pełne ośmioklasowe gimnazjum klasyczne z rosyjskim językiem wykładowym. W tym miejscu warto wspomnieć o pewnym fakcie, który znacząco wpłynął na dalszą edukację przyszłego jezuitę. Mianowicie jako piętnastoletni uczeń klasy IV został relegowany ze szkoły, a powodem tego był incydent z wyrzuconym za siebie nadgryzionym jabłkiem, który trafił w przechodzącego popa. Otrzymał tak zwany „wilczy bilet”, który zablokował mu edukację w granicach Królestwa Polskiego i całego imperium rosyjskiego. Wobec powyższego faktu Wincenty Kuznowicz w roku 1889 posłał nastoletniego syna do założonego trzy lata wcześniej przez jezuitów Zakładu Naukowo-Wychowawczego w Chyrowie. Pobyt w tej placówce pozwolił Mieczysławowi przede wszystkim uzyskać maturę, ale także zapoznać się z formacją zakonną i odkryć własne powołanie⁹. Ponadto inspiracje zaczerpnięte z chyrowskiej szkoły wpłynęły znacząco na późniejszą działalność wychowawczą i edukacyjną Kuznowicza¹⁰.

⁵ I. Krasieńska, *Ruch abstynencki w Wielkopolsce w latach 1840-1902*, „Folia Historica Cracoviensia” 2013, t. XIX, s. 247-278.

⁶ H. Olszar, *Kościół w Polsce w okresie międzywojennym: 1918-1939*, „Symposium” 2004, t. 8, nr 1, s. 7-48.

⁷ Na przykład w trakcie odbywającego się X Ogólnopolskiego Kongresu Przeciwalkoholowego w Krakowie w roku 1931 wygłaszali referaty w obradującej sekcji duszpasterskiej: ks. Antoni Cząstka, *Jak przy nauce religii szerzyć abstynencję*; ks. Władysław Wicher, *Walka z alkoholizmem przez konfesjonał*; ks. Franciszek Kwiatkowski, *Zwalczanie alkoholizmu z ambony*; ks. Aleksander Rogóż, *Duszpasterz abstynent wśród młodzieży wiejskiej*, „Walka z Alkoholizmem” 1935, nr XXV, s. 145-157; Spora aktywność trzeźwościową wykazywali także księża z diecezji chełmińskiej: ks. Henryk Szuman (1883-1939), ks. Stefan Wincenty Frelichowski (1913-1945), ks. Bernard Dąbrowski (1902-1971), (zob. B. Głodowski, *O ruchu trzeźwościowym w diecezji chełmińskiej w latach 1848-1939*, Gdańsk 2016, s. 71-95).

⁸ M. Pedechowicz, *Ubył człowiek*, Kraków [1946], s. 14.

⁹ A. P. Bieś, *Ks. Mieczysława Kuznowicza SJ ars educandi (sztuka wychowania) młodych rzemieślników*, [w:] *Rzemiosło w wymiarze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym*, red. W. Musiałik, R. Smietański, Opole 2020, s. 230-231.

¹⁰ Wspomina o tym Małgorzata Puchowska, która w swoim artykule rozważa w jakiej mierze doświadczenia Kuznowicza, absolwenta Zakładu Naukowo-Wychowawczego w Chyrowie, wpłynęły na kształt i rozwój Teatru Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie. Więcej zob.

Zgodnie z wolą własną i ojca 29 kwietnia 1893 roku wstąpił do zakonu jezuitów i rozpoczął nowicjat zakonny w Starej Wsi koło Brzozowa, jednakże słabe zdrowie i trudności z opanowaniem wiedzy nie pozwoliły mu złożyć ślubów zakonnych o czasie¹¹. Złożył je dopiero 2 czerwca 1895 roku i otrzymał niższe święcenia duchowne. W roku 1903 przeniósł się do Krakowa, gdzie w miejscowym kolegium jezuickim studiował teologię, a także zaangażował w pracę z młodzieżą uczącą się zawodu. Święcenia kapłańskie przyjął 14 kwietnia 1906 roku w Krakowie¹² z rąk biskupa Anatola Nowaka¹³.

WYCHOWAWCA MŁODZIEŻY

Księdza Mieczysława Kuznowicza nazywano wychowawcą młodzieży, bowiem należał do grona tych osób, którzy z pełnym zaangażowaniem poświęciły temu zadaniu. Jego praca z młodymi ludźmi rozpoczęła się 26 kwietnia 1906 r., kiedy na polecenie ówczesnego przełożonego, prowincjała Włodzimierza Ledóchowskiego przejął po ks. Janie Assmanie organizację „Opieka św. Stanisława Kostki nad Młodzieżą Terminatorską” w Krakowie¹⁴, którą 8 grudnia 1906 roku przekształcił w Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki. Jako prezes kierował nią nieprzerwanie do swej śmierci w 1945 r.¹⁵ 15 listopada 1906 roku uzyskał zatwierdzenie statutu nowej organizacji, której podstawowym celem było zrzeszanie młodzieży rzemieślniczej, umożliwiając jej zdobycie wykształcenia zawodowego, a także dbałość o wychowanie w duchu katolickim¹⁶, pod względem oświatowym, moralnym, fizycznym i społecznym¹⁷. Ksiądz Kuznowicz jednocześnie dbał o wychowanie patriotyczne, które – jego zdaniem – miało znaleźć odzwierciedlenie w miłości Ojczyzny wyrażającej się poprzez poznawanie bogactw naturalnych kraju, „ducha polskiego” odznaczającego się wrażliwością na prawdę, dobro i piękno, znajomością literatury, pisarzy. Uważał przy tym, że postawa patriotyczna powinna się wyrażać w zaangażowaniu w pracę i obowiązki dnia codziennego¹⁸.

Prezentując sylwetkę ks. Mieczysława Kuznowicza trzeba podkreślić, że posiadał odpowiednie przygotowanie do pracy z młodzieżą. Mianowicie, aby poznać metody pracy

M. Puchowska, *The Theatre Organised by the Industrial and Handicraft Youth Association in Krakow – Inspired by Father Mieczysław Kuznowicz, a Graduate of the Jesuit School in Chyrów*, „Horyzonty Wychowania” 2015, t. 14, nr 30, s. 283-303.

¹¹ P. Goldyn, *Ks. Mieczysław Kuznowicz (1874-1945) – wychowawca i opiekun młodzieży rzemieślniczej*, „Koniński Kurier Oświatowy” 2016, nr 1, s. 24.

¹² L. Grzebień, *Początki instytucjonalnej „Opieki” nad młodzieżą przemysłową i rękodzielniczą w Krakowie na przełomie XIX i XX wieku*, „Studia Paedagogica Ignatiana” 2016, t. 19, z. 3, s. 174.

¹³ J. Mólka, *Ks. Mieczysław Kuznowicz...*, s. 16.

¹⁴ Organizacja powstała 2 września 1897 roku. Jej celem było rozbudzenie życia religijnego młodych uczniów rzemieślniczych, wypełnienie ich czasu wolnego zajęciami kulturalnym i wypoczynkiem oraz niesienie im w razie konieczności pomocy materialnej, L. Grzebień, *Początki instytucjonalnej...*, s. 170.

¹⁵ L. Grzebień, *Początki instytucjonalnej...*, s. 176.

¹⁶ A. Grudziński, *Mieczysław Kuznowicz SJ (1874-1945) – opiekun, wychowawca i przyjaciel młodzieży*, [w:] *Spółczesność, kultura, wychowanie w poglądach polskich jezuitów okresu II Rzeczypospolitej*, red. A. S. Cieślak, B. Topij-Stempińska, Kraków 2012, s. 327.

¹⁷ I. Krasieńska, *Wydawnictwa periodyczne Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży (1925-1931)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2021, t. 64, nr 4, s. 76.

¹⁸ M. Kuznowicz TJ, *Wśród młodocianych katolickich rękodzielników i robotników za granicą*, Kraków 1911.

w organizacjach młodzieżowych, w latach 1910-1911 wyjechał za granicę: do Austrii, Czech, Niemiec, Belgii i Holandii¹⁹. Po powrocie do kraju rozwijał Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie. W roku 1912 zwołał zjazd delegatów i działaczy społecznych, na którym stawiło się 80 osób. W trakcie zjazdu powołano do życia Centralę Związku Młodzieży Rzemieślniczej i Przemysłowej z dwoma filiami: w Krakowie i filią Związku Czeladników w Kalwarii Zebrzydowskiej²⁰. W roku 1907 do Związku należało 302 członków, a w 1911 r. – 341. Największym zainteresowaniem ta organizacja cieszyła się wśród przyszłych stolarzy, krawców i szewców²¹.

Ksiądz Mieczysław Kuznowicz uważał, że młodzież „zepsuta” poza szkołą nie potrafiła skupić się na życiu towarzyskim. Wskazywał na wiele przyczyn i źródeł przestępstw i demoralizacji młodzieży. Jego zdaniem były to między innymi: analfabetyzm, niski poziom oświaty, demoralizacja powojenna, rozluźnianie więzi społecznej, kryzys moralny i obyczajowy, nędza materialna²².

Jezuita w swojej pracy z trudną i zaniedbaną młodzieżą wykazał się świetnymi umiejętnościami organizacyjnymi. Wiedział, jak dobierać współpracowników i jak pozyskiwać dla prowadzonego przez siebie zamożnych darczyńców (np. bp krakowski Adam Sapieha, biskup pomocniczy z tej samej diecezji Anatol Nowak czy prawnik krakowski Gustaw Kaden)²³. Duże wsparcie także do jego poczynań okazywały władze Galicji i Krakowa²⁴. Ponadto w pracy z nieletnimi dużą uwagę ks. Kuznowicz przywiązywał do wychowania antyalkoholowego i antynikotynowego. Uważał, że działalność ruchu trzeźwościowego ogranicza fatalne skutki nadużywania alkoholu, pozwala przeniknąć do ludzkich sumień i wzmacnia wolę²⁵.

Na miarę swoich możliwości starał się zapobiegać tym destrukcyjnym wpływom środowiska. Przed I wojną światową powołał m.in. do życia w Związku Młodzieży Rzemieślniczej i Rękodzielniczej Ligę Przeciw Paleniu Tytoniu. Celem Ligii było zachęcenie jej członków do niepalenia papierosów, cygar, fajek. Liga miała się skupić również na popularyzowaniu tej ważnej kwestii wśród społeczeństwa, a zwłaszcza jego młodej części. W swoich strukturach posiadała praktykantów, czeladników i studentów. Przewodniczącym Ligii był Casper Bińczycki, a później Józef Kumala. W okresie międzywojennym funkcję tę sprawował Wincenty Marzec. W roku 1911 Liga liczyła 140 członków, w 1925 ok. 100, w 1930 – 130, a w 1937 jedynie 60. Każdy członek nosił odznakę – biało-zieloną różę. Liga publikowała broszury, zachęcając do czytania czasopism propagujących zdrowy tryb życia, posiadała własną bibliotekę i organizowała konkursy literackie dla młodzieży. Jeden z nich zorganizowano w 1934, a przystąpiło do niego siedmiu młodych ludzi. Nagrodę główną przyznano Włodzimierzowi Zielińskiemu za pracę *Palić albo nie palić*²⁶.

Ksiądz Mieczysław Kuznowicz nie tylko sam angażował się w idee wykładów i przemówień na temat szkodliwości palenia, ale także zachęcał innych wybitnych

¹⁹ Za: M. Grudziński, *Mieczysław Kuznowicz SJ (1874-1945) – opiekun, ...*, s. 335.

²⁰ Tamże, s. 178.

²¹ Za: I. Krasieńska, *Wydawnictwa periodyczne...*, s. 76.

²² J. Mólka, *Ks. Mieczysław Kuznowicz...*, s. 164.

²³ I. Krasieńska, *Abstinence in the...*, s. 113.

²⁴ T. Dalewski, *O. Kuznowicz...*, s. 10.

²⁵ M. Kuznowicz, *Spoleczna działalność kólek abstynenckich wśród młodzieży*, Kraków 1911, s. 9-10.

²⁶ I. Krasieńska, *Abstinence in the...*, s. 118.

znawców tej problematyki. Wspierali go między innymi lekarze: Kazimierz Lubecki, Stanisław Późniak, Eugeniusz Jelonek, Józef Małachowski, a także inni aktywni członkowie, tacy jak Włodzimierz Zieliński, Józef Kumala i Wincenty Marzec. W swoich wystąpieniach prelegenci zwracali szczególną uwagę na występowanie negatywnych skutków palenia, a także dziejów używania tytoniu w Polsce²⁷.

O. Mieczysław Kuznowicz SJ
założyciel Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie

Fot. I. Ks. Mieczysław Kuznowicz SJ
Źródło: <https://www.studenckabursa.pl/tradycja>

KRZEWICIEL TRZEŻWOŚCI

Kolejną, niezmiernie ważną kwestią w pracy z młodzieżą realizowaną przez jezuitę było wspomniane wychowanie bezalkoholowe. W okresie dwudziestolecia międzywojennego, a dokładnie w roku 1925, ks. Mieczysław Kuznowicz utworzył w Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Krakowie Centralę Abstynencką Kół Młodzieży, a dzięki specjalnym subwencjom Generalnej Służby Zdrowia w Warszawie powstało Biuro Centrali oraz Składnica Materiałów Propagandowych. Pomysł utworzenia Centrali zrodził się 23 października 1925 roku w trakcie spotkania Komitetu Wykonawczego I Zjazdu Młodzieży Abstynenckiej.

²⁷ Tamże, s. 117-118.

W zebraniu tym wzięli udział: prezes Związku – ks. Mieczysław Kuznowicz; przewodniczący komitetu I-go zjazdu – prof. Tadeusz Szumański; zastępca – Marian Pedechowicz, sekretarz generalny Związku – Tadeusz Dalewski, przewodniczący związkowego Koła Abstynentów – Tadeusz Gadziszewski i delegat Koła – Bolesław Ditkowski. To właśnie wówczas, w trakcie omawiania pierwszego Zjazdu Młodzieży, ks. Kuznowicz przedstawił zebranym ideę powstania Centrali. Mówił tak:

[...] skierowanie pracy w kierunku zwalczania alkoholizmu na drogę właściwą, zależy jedynie od stworzenia Centrali, która by poruszyła tę martwą dziś maszynę. Musimy stworzyć ośrodek, którego energia poruszy poszczególne związki i zrzeszenia do działalności. Zjazdy, referaty, obrady dobre są, ale przede wszystkim musimy mieć aparat wykonawczy dla pięknych rezolucji. Udowadnianie szkodliwości alkoholu jest rzeczą poniekąd zbyteczną, bo skutki te zna dobrze nawet nałogowy pijak. Jednym z pierwszych zadań II-go Zjazdu winno być utworzenie Centrali dla Kół Abstynenckich młodzieży²⁸.

Myśl rzucona przez jezuitę szybko przerodziła się w czyn, gdyż 1 listopada 1925 w trakcie II Zjazdu Abstynenckiego Młodzieży w Krakowie powołano tymczasowy Komitet dla prac nad utworzeniem Centralnego Związku Kół Abstynenckich, w skład którego weszli: prof. Tadeusz Szumiński jako przewodniczący, ks. Mieczysław Kuznowicz, Tadeusz Dalewski, Tadeusz Godziszewski, Tadeusz Olpiński, M. Ziomek, J. Gorzelany, Grabowski, Towparz, Boreński i Kasprzycki²⁹. Niecałe dwa miesiące później Centrala pręźnie działała. 5 stycznia 1926 roku w Krakowie, w jej siedzibie przy Krupniczej 25, obradował Zarząd Centrali, podczas którego ks. Kuznowicz nakreślił zakres działalności i wyraził pogląd, że praca powołanej organizacji przyczyni się „niewątpliwie do należytego wypełnienia zadań w walce z alkoholizmem”³⁰. Wydaje się, że zaangażowanie ks. Kuznowicza w walkę z alkoholizmem przyniosły natychmiastowy efekt, gdyż z inicjatywy Centrali kilka dni później zorganizowano w różnych kołach Stowarzyszenia Młodzieży Katolickiej wykłady o alkoholizmie. 21 stycznia 1926 roku w Stowarzyszeniu Młodzieży Katolickiej w Podgórzu swoje referaty wygłosili prof. Krymski, Dalewski i ks. Długosz. Z kolei 22 stycznia tego samego roku w Stowarzyszeniu Młodzieży Katolickiej w sali przy ul. Św. Tomasza wykład o szkodliwości alkoholu poprowadzili Dalewski i ks. Tomera³¹. Referaty trzeźwościowe stały się stałym elementem pracy Centrali. Przykładowo w 1929 roku podczas tzw. Tygodnia Propagandy Trzeźwości przeprowadzono 200 wykładów z zakresu alkoholologii dla około 15 tysięcy słuchaczy³², a na terytorium krakowskiej Centrali, w tym samym roku, wygłoszono 1249 wykładów o treściach przeciwalkoholowych dla 57606 młodych osób³³.

Centrala Abstynencka Kół Młodzieży zachęcała swoich członków do życia w trzeźwości także poprzez inne, niezwykle ciekawe inicjatywy. Jedną z nich było prowadzenie

²⁸ *Posiedzenie komitetu wykonawczego*, „Wiadomości Abstynenckie” 1925, nr 1, s. 1.

²⁹ *Sprawozdanie z II Zjazdu Młodzieży abstynenckiej odbytego w dniu 1 listopada 1925 w Krakowie*, „Wiadomości Abstynenckie” 1925, nr 1, s. 3.

³⁰ *Protokół*, „Wiadomości Abstynenckie” 1926, nr 1, s. 3.

³¹ *Sprawozdanie z działalności Centrali Abstynenckiej w Krakowie za miesiąc styczeń 1926 r.*, „Wiadomości Abstynenckie” 1926, nr 1, s. 2.

³² *Sprawozdanie z działalności Centrali Kół Młodzieży Abstynenckiej za rok 1929*, „Młodzież Abstynencka” 1929, nr 3, s. 3.

³³ Tamże, s. 2.

przez Centralę bufetu bezalkoholowego przy Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie. Celem tej inwencji „było przygotowanie jednostek do wprowadzenia zwyczajów opartych na kulturze bezalkoholowej”³⁴.

Trzeba w tym miejscu wskazać jeden istotny fakt, który przyczynił się do rozwoju Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży. Centrala powstała bowiem w Krakowie i przez to obejmowała swoim zasięgiem tylko południową i wschodnią część Polski. Aby rozszerzyć działalność tej organizacji 30 marca 1928 roku powstała Centrala Młodzieży Abstynenckiej w Poznaniu obejmując swym zasięgiem młodzież z zachodniej i północnej części Polski. Z tego też względu w tym samym dniu została spisana specjalna umowa pomiędzy Centralą Abstynencką Kół Młodzieży w Krakowie oraz Centralą Abstynencką Młodzieży w Poznaniu. Chodziło o to, aby dokonać podziału pracy oraz zapobiec wszelkim nieporozumieniom wobec istnienia dwóch Centrali. Umowę podpisali ks. Tadeusz Gałdyński z ramienia organizacji poznańskiej (prezes) i sekretarz Centrali krakowskiej Tadeusz Olpiński. Treść umowy była krótka, i zawierała się w zaledwie pięciu punktach, ale istotna głównie ze względu na uzgodniony podział terytorialny działalności:

1. Centrala krakowska będzie uważała się za kompetentną do zakładania, wizytowania i zapraszania na swe kursy i zjazdy te Koła szkolne, które powstaną względnie istnieją już na terenie następujących kuratoriów: krakowskiego, lwowskiego, wołyńskiego, łódzkiego i poleskiego i te Koła pozaszkolne, które powstaną na terenie następujących diecezji: krakowskiej, częstochowskiej, łódzkiej, kieleckiej, sandomierskiej, tarnowskiej, przemyskiej, lwowskiej, łuckiej, pińskiej i warszawskiej.
2. Centrala poznańska będzie uważała się za kompetentną do zakładania, wizytowania i zapraszania na swe kursy i zjazdy te Koła szkolne, które powstaną, względnie istnieją już na terenie następujących kuratoriów: poznańskiego, pomorskiego, warszawskiego, wileńskiego i lubelskiego i te Koła pozaszkolne, które powstaną na terenie następujących diecezji: gnieźnieńsko-poznańskiej, chełmińskiej, wrocławskiej, płockiej, łomżyńskiej, wileńskiej, podlaskiej i lubelskiej.
3. Podział powyższy dotyczy wszelkiej korespondencji i rozprzedaży druków do Kół młodzieży abstynenckiej szkolnej, wzgl. pozaszkolnej.
4. Ruch abstynencki wśród akademików pozostanie całkowicie pod troską Związku Akademików Abstynentów w Poznaniu.
5. Wobec Zjednoczenia Młodzieży Polskiej reprezentuje ruch abstynencki wśród młodzieży zorganizowanej w tymże Zjednoczeniu Centrala poznańska. Natomiast z poszczególnymi Związkami diecezjalnymi Młodzieży Polskiej porozumiewa się Centrala Abstynencka właściwego terenu, zgodnie z punktem 1 i 2³⁵.

Kółek abstynenckich założonych przy wsparciu Centrali było sporo. Przy Centrali krakowskiej w 1927 roku odnotowano 157 kół młodzieży abstynenckiej (4710 członków); w roku 1928 – 319 kół (8370 członków), a w 1929 roku istniały już 353 koła przy liczbie 12 160 członków³⁶. Kółka abstynenckie powstawały lub też były organizowane

³⁴ Tamże, s. 3.

³⁵ *Umowa zawarta między przedstawicielem Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży w Krakowie p. T. Olpińskim, a przedstawicielem Centrali Młodzieży Abstynenckiej w Poznaniu ks. T. Gałdyńskim, „Młodzież Abstynencka” 1928, nr 2, s. 22.*

³⁶ *Sprawozdanie z działalności Centrali Kół Młodzieży Abstynenckiej za rok 1929, „Młodzież Abstynencka” 1930, nr 3, s. 2-3.*

przez Centralę w różnych młodzieżowych organizacjach, stowarzyszeniach i placówkach wychowawczych katolickich oraz w szkołach i seminariach nauczycielskich³⁷. Należy wspomnieć, że Centrala Abstynencka nie sprawowała nadzoru nad zakładanymi kółkami abstynenckimi, była bowiem ideowo nadrzędną instytucją, która starała się pomóc radą, dostarczyć fachowej literatury oraz kierować swoich prelegentów na wykłady trzeźwościowe³⁸. Przy tej okazji warto podać, że w strukturach Centrali krakowskiej funkcjonował też Związek Akademików Abstynentów, który powstał 27 stycznia 1926 r. Zadaniem Związku było szerzenie ducha abstynencji wśród młodzieży studiującej oraz zakładanie i podtrzymanie towarzystw trzeźwościowych w gimnazjach i seminariach nauczycielskich. Związek Akademików Abstynentów objął zasięgiem swego oddziaływania studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Górniczej i Akademii Sztuk Pięknych. Członkiem organizacji mógł zostać każdy student i studentka, pod warunkiem, że odbył okres próbny, w którym obowiązywało przestrzeganie abstynencji od wszelkich trunków³⁹.

Centrale Kół Abstynenckich w Krakowie i w Poznaniu współpracowały z organizacjami przeciwalkoholowymi oraz z władzami państwowymi. Były też pomysłodawcami spotkań młodzieży propagującej trzeźwość. Na przykład w roku 1927 Centrala krakowska zorganizowała dwudniowy Zjazd Młodzieży Abstynenckiej (5-6 czerwca), w którym udział wzięło 140 osób pochodzących z Małopolski, Śląska, Warszawy, Poznania i Lwowa⁴⁰. Niespełna dwa miesiące później, 15 sierpnia 1927 roku na krakowskim Rynku przeprowadzono loterię fantową, której celem było propagowanie napojów bezalkoholowych, a w lutym 1929 roku we współpracy z krakowskim oddziałem Towarzystwa „Trzeźwość” zorganizowano Tydzień Propagandy Trzeźwości⁴¹.

Z innych akcji trzeźwościowych Centrali, które były bardzo wspierane przez prezesa ks. Kuznowicza, należy wymienić konkurs na popularny wykład dla młodzieży abstynenckiej. Dla zwycięzców przewidziano nagrody pieniężne w wysokości: 100 zł (pierwsze miejsce), 75 zł (drugie), 50 zł (trzecie)⁴². Ponadto w sali związkowej w dniach od 1 do 7 listopada 1926 zaprezentowano wystawę przeciwalkoholową, którą odwiedziło ponad osiem tysięcy osób.

Niezwykle ważnym wydarzeniem w działalności antyalkoholowej Centrali było przygotowanie Ogólnopolskiego Kongresu Przeciwalkoholowego w Krakowie w roku 1931⁴³. Warto przy tej okazji wspomnieć, że był to jubileuszowy X Kongres, a odbył się w dniach 11-13 października i był w stosunku do poprzednich najbardziej liczny.

³⁷ Na przykład: Koło Abstynenckie przy Seminarium Nauczycielskim w Krakowie, Koło Abstynentów Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem, Koło Abstynentów w Hospicjum Czeladników i Techników w Krakowie, Koło Abstynentów w Związku Oświaty Ludowej w Krakowie, Koło Abstynenckie przy Gimnazjum w Krotoszynie, Koło Abstynentów przy Zakładzie Sw. Antoniego w Warszawie, Koło Abstynentów dla młodzieży szkolnej i pozaszkolnej w Przeworsku. (*Sprawozdanie centrali Abstynenckiej za rok 1926*, „Młodzież Abstynencka” 1926, nr 9-10-11-12, s. 8; *Z życia kół młodzieży*, „Młodzież Abstynencka” 1926, nr 3-4-5, s. 4-8).

³⁸ *W naszej siedzibie*, „Młodzież Abstynencka” 1931, nr 1, s. 7.

³⁹ *Stowarzyszenie abstynentów akademików*, „Wiadomości Abstynenckie” 1926, nr 1, s. 3-7.

⁴⁰ *Bilans pracy Centrali Krakowskiej*, „Młodzież Abstynencka” 1928, nr 3, s. 33-34; *Umowa zawarta między przedstawicielem Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży w Krakowie p. T. Olpińskim, a przedstawicielem Centrali Młodzieży Abstynenckiej w Poznaniu ks. T. Galdyńskim*, „Młodzież Abstynencka” 1928, nr 2, s. 22.

⁴¹ *Bilans pracy...*, s. 34.

⁴² *Konkurs na wykład popularny dla młodzieży abst.*, „Młodzież Abstynencka” 1927, nr 3, s. 48.

⁴³ J. Mólka, *Ks. Mieczysław Kuznowicz...*, s. 168.

Wspominał o tym ks. Tadeusz Gałdyński, który zauważył, że na inauguracji oraz na obradach sekcji młodzieży i pedagogicznej było przeszło tysiąc słuchaczy, a na obradach dalszych ośmiu sekcji było od 200 do 600 uczestników. W sumie wygłoszono 76 referatów⁴⁴.

Kwestia walki z alkoholizmem miała bardzo duże znaczenie już w początkowej działalności Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Krakowie, gdyż przy wsparciu przede wszystkim ks. Mieczysława Kuznowicza założono pismo „Wiadomości Abstynenckie”⁴⁵, a jednym z powodów powstania periodyku była przestępczość nieletnich, do której dochodziło często pod wpływem alkoholu (o czym wspominał ks. Kuznowicz)⁴⁶. Redaktorem został Tadeusz Olpiński, a czasopismo ukazywało się nakładem Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży. Było wydawane jako dodatek do związkowego pisma „Przeglądu Miesięcznego Działalności Związku Młodzieży Rękodzielniczej i Przemysłowej w Krakowie”⁴⁷. W pierwszym numerze „Wiadomości Abstynenckich” zachęcano, aby wszystkie zrzeszenia i organizacje młodzieży w imię walki z alkoholizmem tworzyły u siebie koła abstynenckie i wspólnie jednoczyły się w tej walce⁴⁸. Periodyk ten wydawano krótko, bowiem w latach 1925-1926 ukazało się siedem numerów, a przyczyną tego był fakt, że w roku 1926 zaprzestano wydawania „Przeglądu i tym samym „Wiadomości Abstynenckich”. W roku 1927 wydrukowano „Młodzież Abstynencką”, która była kontynuacją „Wiadomości Abstynenckich”, jednakże już jako samodzielny tytuł⁴⁹. Nowy periodyk zawierał przeważnie 16 stron, a od roku 1930 w piśmie zaczęły pojawiać się również ilustracje⁵⁰. Redaktorami pisma byli: Tadeusz Olpiński, Władysław Nowak, Bronisław Sikorski⁵¹ oraz Eugeniusz Stanisław Jelonek. Redakcja mieściła się w Krakowie przy ulicy Skarbowej 2. Z powodów finansowych pismu groziło zawieszenie w wydawaniu. W 1927 roku prenumeratę zamówiło zaledwie 65 abonentów ze 125 zgłoszonych. Nie godząc się na taki stan rzeczy, redakcja pisma apelowała, o wsparcie finansowe, przede wszystkim wśród abstynentów⁵². Z tego też względu planowano utworzyć specjalny „fundusz prasowy”, który miał być zasilany dobrowolnymi ofiarami, a wykaz darczyńców zamierzano publikować na łamach pisma⁵³. Fundusz taki rzeczywiście powstał, a w roku 1931 wpłaty dokonali m.in. księża: Antoni Cząstka; Józef Janiszewski czy Stanisław Pękala⁵⁴. Warto też wspomnieć o subwencji (w wysokości 1000 zł) z Departamentu Służby Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Dzięki temu oraz pomocy technicznej

⁴⁴ T. Gałdyński, *Z X. Polskiego Kongresu Przeciwalkoholowego w Krakowie*, „Wychowanie Fizyczne” 1931, z. 9-1, s. 386-387.

⁴⁵ J. Mólka, *Ks. Mieczysław Kuznowicz...*, s. 166-167.

⁴⁶ I. Krasieńska, *Wydawnictwa periodyczne...*, s. 79.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ *Wstęp*, „Wiadomości Abstynenckie” 1925, nr 1, s. 1.

⁴⁹ I. Krasieńska, *Wydawnictwa periodyczne...*, s. 79.

⁵⁰ *O własnych siłach*, „Młodzież Abstynencka” 1931, nr 1, s. 2.

⁵¹ I. Krasieńska, P. Sławiński, *Prasa abstynencka w Polsce (1918-1939) źródłem informacji na temat wychowania do życia w trzeźwości wśród dzieci i młodzieży*, [w:] *Addenda do dziejów oświaty. Z badań nad prasą Drugiej Rzeczypospolitej*, red. I. Michalska, G. Michalski, Łódź 2013, s. 91-108.

⁵² *Od Redakcji i Administracji*, „Młodzież Abstynencka” 1929, nr 1, s. 1.

⁵³ Tamże, s. 1.

⁵⁴ *Na fundusz prasowy*, „Młodzież Abstynencka” 1931, nr 4, s. 62.

redakcji „Gościa Niedzielnego” czasopismo mogło nadal funkcjonować⁵⁵, ale tylko do roku 1931⁵⁶. W latach 1927-1931 ukazało się 20 numerów⁵⁷.

W periodyku prezentowano m.in. akcje antyalkoholowe podejmowane przez koła młodzieży abstynenckiej oraz działania inicjowane przez organizacje trzeźwościowe w Polsce i poza granicami kraju; sprawozdania kół abstynenckich, w tym także Centrali Kół Młodzieży Abstynenckiej z Krakowa i Poznania. W czasopiśmie publikowano także artykuły o tematyce związanej z alkoholizmem i antyalkoholowe oraz informowano o kongresach i kursach przeciwalkoholowych odbywających się w Polsce⁵⁸. Czytelnikom tego pisma polecano także dostępne publikacje, jak chociażby Jana Szymańskiego *Alkoholizm, jako czynnik zwyrodnienia rasy, a szkoła*⁵⁹, czy Bronisława Duchowicza *Dlaczego szkoła powinna walczyć z alkoholizmem młodzieży i społeczeństwa*⁶⁰.

Ważnymi informacjami w czasopiśmie były dane o potrzebach i zadaniach organizacji przeciwalkoholowych wśród młodzieży⁶¹. Na łamach *Młodzieży Abstynenckiej* podawano wiadomości o wspólnej działalności Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży w Krakowie i w Poznaniu.

Wracając do działalności abstynenckiej ks. Mieczysława Kuznowicza trzeba podkreślić, że jego aktywność na tym polu wyrażała się także poprzez udział w Ogólnopolskich Kongresach Przeciwalkoholowych. W roku 1922 podczas V Kongresu Przeciwalkoholowego w Poznaniu wygłosił referat, w którym stwierdził, że walka z alkoholizmem powinna opierać się na kilku motywach. Po pierwsze, należało do szkół miejskich, wieczorowych, przemysłowych i wiejskich szkół ludowych wprowadzić wykłady o alkoholizmie, a także podczas kursów rolniczych i zawodowych. Ksiądz Kuznowicz apelował do izb rzemieślniczych w całym kraju, aby wydały zakazy używania alkoholu w pracy, a szczególnie posyłania czeladników przez majstrów po trunki. Kolejna uwaga dotyczyła miast, które powinny wydać prawo zabraniające sprzedawania alkoholu młodzieży do lat 18. Ksiądz Kuznowicz uważał, że powinno zadbać się o młodzież rzemieślniczą, robotniczą i wiejską, zwłaszcza w niedzielę i dni świąteczne poprzez zapewnienie jej szlachetnych i zdrowych zabaw. Ponadto w walce z alkoholizmem ogromne znaczenie miały gospody przeciwalkoholowe oraz zrzeszenia abstynenckie⁶². Zdaniem duchownego należało jednak pamiętać, że wstrzeźliwość od alkoholu była sprawą sumienia⁶³. W tym też względzie w roku 1928 podczas VIII Kongresu Przeciwalkoholowego w Lublinie, tak stwierdził:

⁵⁵ *O własnych siłach...*, s. 2.

⁵⁶ W numerze 4 pisma w roku 1931 pod tytułem *Od redakcji* pojawiła się taka treść: *Z powodów wydatków kongresowych nie mogliśmy wydać numeru za wrzesień w zwyczajnych rozmiarach i na przyszłość prosimy o wyrozumiałość, gdy przez pewien czas nasze pismo będzie się borykać z trudnościami. Nasi P. T. Prenumeratorzy nic na tym nie stracą, najwyżej tylko zamiast przez rok, przez dłuższy czas będzie ważna ich przedpłata.* „Młodzież Abstynencka” 1931, nr 4, s. 65.

⁵⁷ I. Krasieńska, *Wydawnictwa periodyczne...*, s. 80.

⁵⁸ *Nasz Kongres w Krakowie*, „Młodzież Abstynencka” 1931, nr 3, s. 47.

⁵⁹ *Recenzje*, „Młodzież Abstynencka” 1928, nr 3, s. 48.

⁶⁰ *Recenzje*, „Młodzież Abstynencka” 1928, nr 1, s. 16.

⁶¹ I. Krasieńska, P. Sławiński, *Prasa abstynencka...*, s. 101.

⁶² M. Kuznowicz, *Młodzież pracująca a alkoholizm*, „Świt” 1923, nr 227, s. 4-7.

⁶³ M. Kuznowicz, *Kilka wytycznych z pracy doświadczałnej w walce z alkoholizmem wśród młodzieży*, „Walka z Alkoholizmem” 1930, nr XVIII-XXI, s. 129-132.

Przekonań gruntownych wśród młodzieży nie dokona żadne naukowo-lekarskie pouczenie o szkodliwości alkoholu, ale moralne urobienie woli. Dopiero, gdy w młodym wzbudziło się już postanowienie prowadzenia wstrzemięźliwego życia i nieużywania w ogóle alkoholu, może przedstawienie niebezpieczeństw i groźnych skutków używania alkoholu postanowienie to utwierdzić. Ale gdzie tego przedsięwzięcia brak, tam podobne nauczanie może najwyżej tyle sprawić, że młody chłopiec czy dziewczyna postanowi sobie postępować ostrożnie, ale przy najmniejszym poruszeniu namiętności, przy najbliższej okazji do picia o tym zaraz zapomni. Tak więc musimy to z całą precyzją stwierdzić, że stać się wstrzemięźliwym w picciu alkoholu, to nie jest medyczna, ale duchowo-moralno-wychowawcza kwestia⁶⁴.

Jak podkreślał jezuita znaczącą pomocą w powstrzymaniu się młodzieży od picia alkoholu było najbliższe otoczenie, które powinno być dla niej przykładem i wzorem⁶⁵. Szczególnie w tym zakresie zwracał się do wychowawców młodzieży, gdyż corocznie organizował spotkania dla absolwentów seminarium nauczycielskiego w Krakowie i wygłaszał dla nich prelekcje antyalkoholowe⁶⁶. Uważał, że zaniedbanie kwestii walki z alkoholizmem w społeczeństwie przyczynia się do tego, iż młodzież „cierpi fizycznie, duchowo i moralnie”⁶⁷. Duże nadzieje ks. Kuznowicz pokładał w organizacjach przeciwalkoholowych, które mogły pomóc młodzieży i osobom dorosłym w ograniczeniu spożywania alkoholu „tej strasznej namiętności pustoszącej całą ludzkość”⁶⁸.

PODSUMOWANIE

Pochodzący rodem z Lichenia ks. Mieczysław Kuznowicz wniósł znaczący wkład w wychowanie młodzieży w pierwszej połowie XX wieku. Należy zatem docenić jego zaangażowanie w wychowanie religijno-moralne, patriotyczne, kulturalno-oświatowe⁶⁹, ale także w wychowanie trzeźwościowe. Alkoholizm bowiem już w czasach zaborów, ale szczególnie w dwudziestoleciu międzywojennym był jednym z poważniejszych problemów natury społecznej i ekonomicznej⁷⁰, a walka z nim – jak zauważył w roku 1937 Bronisław Duchowicz – była jednym z najważniejszych postulatów wychowania⁷¹. W tym też względzie pedagogiczna działalność ks. Kuznowicza z młodzieżą rzemieślniczą charakteryzowała się troską o ich rozwój osobisty i przygotowanie młodych ludzi do życia społecznego bez udziału używek niszczących zdrowie i prowadzących do upadku jednostki i całych rodzin.

⁶⁴ Tamże, s. 131.

⁶⁵ J. Mólka, *Ks. Mieczysław Kuznowicz...*, s. 169.

⁶⁶ *Bilans pracy Centrali Krakowskiej*, „Młodzież Abstynencka” 1928, nr 3, s. 33.

⁶⁷ M. Kuznowicz TJ, *Spoleczna działalność...*, s. 9-10.

⁶⁸ Tamże, s. 10.

⁶⁹ P. Gołdyn, *Ks. Mieczysław Kuznowicz (1874-1945)...*, s. 24.

⁷⁰ J. Besala, *Na zakrętach historii*, Warszawa 2011, s. 112; K. Niesiołowski, *Sprawa alkoholizmu w zarysie*, Poznań 1937, s. 3; K. Sokal, *Walka z alkoholizmem a szkoła*, „Wychowanie Fizyczne” 1931, z. 3-5, s. 108.

⁷¹ B. Duchowicz, *Dlaczego i w jaki sposób szkoła powinna walczyć z alkoholizmem młodzieży społeczeństwa?* Poznań-Warszawa-Wilno-Lublin 1928, s. 44.

Konkludując należy zauważyć, że ks. Mieczysław Kuznowicz wyrażał zaniepokojenie z powodu spożywania trunków alkoholowych przez młodzież. Uważał, że praca na polu abstynenckim nie polegała jedynie na „budowaniu” sanatoriów dla alkoholików, ale skuteczne działania w abstynencji skupiać się powinny w zrzeszeniach abstynenckich wśród młodzieży. Stwierdzał, że praca z młodzieżą ma opierać się na specjalnych kołach, których celem było uświadamianie młodzieży skutków alkoholizmu. Wskazywał, że najlepiej i najpraktyczniej było zakładać koła oparte o szkołę lub organizacje religijne, społeczno-oświatowe czy też zawodowe. Jednocześnie podkreślał, że nie wystarczyło liczne zakładanie kół abstynenckich, a należało sumiennie i konsekwentnie je prowadzić i „poważnie” pielęgnować. Jezuita twierdził także, że wśród akcji abstynenckiej sporą uwagę poświęcano omawianiu skutków alkoholizmu, a zbyt mało skupiano się na „cnocie wstrzemięźliwości”. Ponadto zauważył, że uświadomienie o alkoholizmie było kwestią wiedzy. Dlatego na spotkaniach propagandowych pouczano, demonstrowano obrazy i przygotowywano wystawy przeciwalkoholowe.

Wybuch II wojny światowej przerwał jego pracę wychowawczą, trzeźwością i dzieło jego życia, jakim był Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie. Został przez Niemców aresztowany i osadzony w więzieniu na Montelupich, gdzie przebywał od 14 do 24 października 1939 roku. Po zwolnieniu w latach 1940-1941 ukrywał się w Długim k. Jedlicza, w Bieździejczy oraz Czarnym Potoku, gdzie zmarł 26 marca 1945 roku. Został pochowany na cmentarzu w Nowym Sączu. Z inicjatywy jego wychowanków w roku 1963 dokonano ekshumacji i szczątki ks. Mieczysława Kuznowicza spoczęły na cmentarzu Rakowickim w Krakowie⁷².

KSIADZ MIECZYŚLAW JÓZEF KUZNOWICZ SJ (1874-1945) – WYCHOWAWCA MŁODZIEŻY I KRZEWICIEL TRZEŻWOCI

Słowa kluczowe: Licheń, Kraków, alkohol, trzeźwość, jezuita, wychowawca

Artykuł poświęcony jezuitcie – ks. Mieczysławowi Józefowi Kuznowiczowi. Urodził się 15 stycznia 1874 roku w Licheniu k. Konina, jako syn Wincentego i Józefy z Rachubińskich. W wieku 19 lat wstąpił do zakonu jezuitów w Starej Wsi koło Brzozowa. 2 czerwca 1895 roku złożył śluby zakonne. W roku 1903 przeniósł się do Krakowa, gdzie w miejscowym kolegium jezuickim studiował teologię, a także zaangażował w pracę z młodzieżą uczącą się zawodu. Świecenia kapłańskie przyjął 14 kwietnia 1906 roku w Krakowie. Był założycielem i prezesem Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Krakowie, przy której działała Centrala Abstynencka Kół Młodzieży. Uczestniczył w kongresach przeciwalkoholowych, prowadził wykłady o treściach abstynenckich, wspierał młodzież w wytrwaniu w trzeźwości od tytoniu i trunków. Zmarł 26 marca 1945 roku. Został pochowany na cmentarzu w Nowym Sączu. W roku 1963 dokonano ekshumacji i szczątki ks. Mieczysława Kuznowicza spoczęły na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

PRIEST MIECZYŚLAW JÓZEF KUZNOWICZ SJ (1874-1945) – YOUTH EDUKATOR AND THE ALCOHOL ABSTINENCE PROMOTER

Keywords: Licheń, Kraków, alcohol, sobriety, Jesuit, educator

An article devoted to the Jesuit - Priest Mieczysław Józef Kuznowicz. He was born on January 15, 1874 in Licheń near Konin, as a son of Wincenty and Józefa née Rachubińska. At the age of 19, he entered the Jesuit Order in Stara Wieś near Brzozów. On June 2, 1895, he made his religious vows. In 1903, he moved to Kraków, where he worked with young people at the local Jesuit college and studied theology. He was ordained priest on April 14, 1906 in Kraków. He was the founder and president

⁷² P. Gołdyn, *Ks. Mieczysław Kuznowicz (1874-1945)...*, s. 24.

of the Union of Industrial and Handicraft Youth dedicated to St. Stanisława Kostka in Kraków, at which the Abstinence Center of the Youth Circle operated. He participated in anti-alcohol congresses, gave lectures on abstinence, supported young people in remaining sober from tobacco and alcoholic beverages. He died on March 26, 1945. He was buried in the cemetery in Nowy Sącz. In the 1963 exhumation Mieczysław Kuznowicz remains were buried at the Rakowicki in Kraków.

Bibliografia:

Prasa:

- „Młodzież Abstynencka” – 1926-1928, 1930-1931
- „Świt” – 1923
- „Walka z Alkoholizmem” – 1935
- „Wiadomości Abstynenckie” – 1925-1926
- „Wychowanie Fizyczne” – 1931

Opracowania:

- Besala J. (2011), *Na zakrętach historii*, Warszawa
- Bieś A. P. (2020), *Ks. Mieczysława Kuznowicza SJ ars educandi (sztuka wychowania) młodych rzemieślników, Rzemiosło w wymiarze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym*, red. W. Musialik, R. Śmietański, Opole
- Dalewski T. (1947), *O. Kuznowicz przyjaciel młodzieży*, Kraków
- Duchowicz B. (1928), *.Dlaczego i w jaki sposób szkoła powinna walczyć z alkoholizmem młodzieży społeczeństwa?* Poznań-Warszawa-Wilno-Lublin
- Głodowski B. (2016), *O ruchu trzeźwościowym w diecezji chełmińskiej w latach 1848-1939*, Gdańsk
- Gołdyn P. (2016), *Ks. Mieczysław Kuznowicz (1874-1945) – wychowawca i opiekun młodzieży rzemieślniczej*, „Koniński Kurier Oświatowy”, nr 1.
- Grudziński A. (2012), *Mieczysław Kuznowicz SJ (1874-1945) – opiekun, wychowawca i przyjaciel młodzieży*, [w:] *Spółczesność, kultura, wychowanie w poglądach polskich jezuitów okresu II Rzeczypospolitej*, red. A. S. Cieślak, B. Topij-Stempińska, Kraków
- Grzebień L. (2016), *Początki instytucjonalnej „Opieki” nad młodzieżą przemysłową i rękodzielniczą w Krakowie na przełomie XIX i XX wieku*, „Studia Paedagogica Ignatiana”, t. 19, z. 3.
- Kuznowicz M. (1911), *Wśród młodocianych katolickich rękodzielników i robotników za granicą*, Kraków
- Kuznowicz M. (1911), *Spółeczna działalność kółek abstynenckich wśród młodzieży*, Kraków
- Krasińska I. (2013), *Ruch abstynencki w Wielkopolsce w latach 1840-1902*, „Folia Historica Cracoviensia”, t. XIX
- Krasińska I. (2016), *Abstinence in the educational activity and ideas of Father Mieczysław Kuznowicz (1874-1945)*, „Human Studies. Series of Pedagogy”, nr 2
- Krasińska I. (2021), *Wydawnictwa periodyczne Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży (1925-1931)*, „Zeszyty Prasoznawcze”, t. 64, nr 4
- Krasińska I., Sławiński, P. (2013), *Prasa abstynencka w Polsce (1918–1939) źródłem informacji na temat wychowania do życia w trzeźwości wśród dzieci i młodzieży*, [w:] *Addenda do dziejów oświaty. Z badań nad prasą Drugiej Rzeczypospolitej*, red. I. Michalska, G. Michalski, Łódź

- Niesiołowski K. (1937), *Sprawa alkoholizmu w zarysie*, Poznań.
- Mólka J. (2016), *Ks. Mieczysław Kuznowicz wychowawca młodzieży*, Kraków.
- Olszar H. (2004), *Kościół w Polsce w okresie międzywojennym: 1918-1939*, „Symposium”, t. 8, nr 1.
- Pedechowicz M. (1946), *Ubył człowiek*, Kraków.
- Puchowska M. (2015), *The Theatre Organised by the Industrial and Handicraft Youth Association in Krakow – Inspired by Father Mieczysław Kuznowicz, a Graduate of the Jesuit School in Chyrów*, „Horyzonty Wychowania”, t. 14, nr 30
- Sukiennik E. (2010), *Prasa katolicka na Górnym Śląsku w służbie krucjaty trzeźwości w połowie XIX wieku*, „Saeculum Christianum”, t. 17, nr 2